

A brit külügyminisztérium feljegyzése, 1951. január 31.

Fegyverszállítás Jugoszláviának

Djilas megbeszélése a miniszterelnökkel és Ernest Daviesszel

Djilas azt javasolja, hogy az Egyesült Királyság a lehető legnagyobb mértékben kerülje a feltűnést, nagymennyiségű fegyvert, gépeket és nyersanyagot szállítson Jugoszláviának, emellett adjon licencjogokat, valamint, hogy ezeket hosszú távú hitellel finanszírozzák. Már korábban jelezte, hogy kérni fogja a miniszterelnök elvi beleegyezését a segélyezés támogatására, és javasolta, hogy mielőtt létrejön egy ilyen megállapodás, a részletek megbeszélésére jugoszláv katonai és más szakértőket küldjenek. Ez az első alkalom, hogy a jugoszlávok sürgetik a segítséget és közvetlen kérést intéztek hozzánk.

2. Djilas azt mondja, hogy hasonló „nem hivatalos” kérést intéztek az amerikaiak és a franciák felé is, de úgy tűnik, egyedül hozzánk fordultak ilyen őszintén és ilyen magas szinten. Tudjuk, hogy Párizsban a M. Parodinak [tett ajánlat] inkább volt határozatlan, mint világos, és azt is, hogy január 30-ig az amerikaiaknak sem Washingtonban, sem Belgrádban semmi ilyen kijelentést nem tettek.

3. Még nem kezdtük meg a fegyverek szállítását Jugoszláviának. Igazán csak ebben a hónapban enyhítettünk az ezt megelőző, tiltó politikánkon. A Jugoszlávia felé irányuló anyagi exportot biztonsági okokból inkább tisztán katonai használatra terveztük, mint ipari és fejlesztési felhasználásra. Azonban nemrég bejelentettük az Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsának Koordinációs Bizottságában,⁸⁵ hogy javasoljuk, engedjék a lőszer és a stratégiai felszerelések szabadabb exportját Jugoszláviába. Az amerikaiak és a franciák általánosságban egyetértenek [politikánk] új irányvonalával. [Politikánk] gyakorlatba ültetéséhez már hozzá is fogtunk, de a kívánt folszerelés hiánya és az Egyesült Királyság, a Nemzetközösség és a NATO-országok⁸⁶ szükségleteinek prioritása súlyosan korlátozzák ennek előnyeit Jugoszlávia számára. Ezen korlátozásokon belül Öfelsége kormánya mindent elkövet, hogy elősegítse a jugoszláv kérelmek hagyományos, kereskedelmi csatornákon történő kielégítését.

4. A kért szállítmánnyal kapcsolatban, feltételezhetően, nem adhatunk a jugoszlávoknak egyértelmű biztosítékot, anélkül, hogy a követendő politikánkról a Védelmi Bizottság újból állást ne foglalna. Azt sem tudjuk megítélni, mennyiben tudunk Jugoszlávia szükségleteinek eleget tenni addig, amíg pontosan nem tudjuk, mik is azok a szükségletek. A kívánalmak és a lehetőségek között valószínűleg nagy lesz a különbség. A legcélszerűbb megközelítésnek az tűnik, hogy (a) nyomást gyakorolunk a jugoszlávokra, hogy részleteiben teljesen dolgozzák ki kérésüket és (b) kapcsolatba lépünk a franciákkal és az amerikaiakkal azzal kapcsolatban, hogy rövid időn belül mit szállíthatunk Jugoszláviának. Úgy kalkuláljuk, hogy Jugoszlávia 1951-ben egyike lehet a veszélyes térségeknek, mert a katonai erő mérlege Magyarország, Románia és Bulgária javára tolódott el. Következésképpen lehet, hogy fontolóra kell ven-

⁸⁵ Coordinating Committee of C.E.E.C. (Conference for European Economic Co-operation). 16 nyugat-európai ország által a segélyelosztás és a közös újjáépítés felügyeletére alapított tanács.

⁸⁶ North Atlantic Treaty Organization, magyarul Észak-atlanti Szerződés Szervezete. 1949. április 4-én alapították Washingtonban, célkitűzései közé tartozik a tagországok szabadságának és biztonságának megőrzése politikai és katonai eszközökkel. A szervezet létrehozásának valódi indoka azonban a mindinkább kiteljesedő hidegháború volt. Alapító tagjai: Amerikai Egyesült Államok, Belgium, Dánia, Egyesült Királyság, Franciaország, Hollandia, Izland, Kanada, Luxemburg, Norvégia, Olaszország és Portugália. A tárgyalások időszakában már Görögország és Törökország is NATO-tag volt, mivel mindkét állam 1952. február 18-án csatlakozott a katonai blokkhoz.

nünk, ellássuk-e Jugoszláviát, még ha ez a NATO-hatalmak számára némi szerény áldozattal is jár. Nincs sok időnk e sürgető probléma megvizsgálására.

5. Egy angol–francia–amerikai munkacsoport tanulmányozta a várható jugoszláv kérélmeket, de a jugoszláv fegyveres erőkkal és háborús tervekkel kapcsolatos első kézből származó információ hiánya miatt képtelen volt számottevő haladást elérni, és nem vizsgálta részleteiben, hogy mit tehettek volna. A munkacsoport azt ajánlotta, a három hatalom⁸⁷ ajánlja fel, hogy egy katonai szakértőkből álló csapatot küld azért, hogy a helyszínen vizsgálják meg a jugoszláv kérélmeket. Mind a három kormány szerint ez az indítvány elfogadhatatlan lesz a jugoszlávok számára, M. Djilas mostani ragaszkodása a segítségnyújtás feltűnésmentességéhez pedig azt sugallja, hogy [a kérdést] nem ajánlatos feszegetni.

6. Következésképpen ajánlott, hogy:

(i) Djilast tájékoztassák, hogy a jugoszláv kérélmeket rokonszenvvel fogadjuk és sürgősen megfontolás tárgyává fogjuk tenni, de addig nem adhatunk biztosítékot, míg konkrét javaslatokat nem kapunk. Ezt amilyen gyorsan csak lehet, [a jugoszlávoknak] elő kell terjesztenie. Megtesszük, amit tudunk, hogy a rendelkezésünkre álló forrásaink és egyéb kötelezettségeink fényében eleget tegyünk Jugoszlávia szükségleteinek. Ebben a szakaszban nem tudunk ennél többet mondani.

(ii) Azután sürgősen tanácskoznunk kell az amerikaiakkal és a franciákkal, és egy azonnali közös tanulmányt indítványozunk a lehetőségekről, a Jugoszlávia ellen várható fenyegetés tükrében.

(iii) Ezentúl föl kell készülnünk arra, hogy a részletek megbeszélése végett jugoszláv szakértőket fogadjunk Londonban.

(iv) Ezen új irányvonalat, mint a (ii) és (iii) szakaszokban fentebb kifejtettük, alighanem a Védelmi Bizottsággal is le kell tisztáznunk.

KÜLÜGYMINISZTERIUM

1951. január 31.

(PRO FO 371/95539 RY 1192/34G)

⁸⁷ Vagyis az Egyesült Államok, Egyesült Királyság és Franciaország.